

Становище

от д-р Тодор Кобуров – доцент по международно право и международни отношения в Института за държавата и правото при БАН

на научните трудове, представени по конкурса за заемане на академична длъжност „професор” в научна област „Хуманитарни науки” по професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Международно право и международни отношения“ на кандидата: доц. д-р Диана Петрова Ковачева

Научноизследователските интереси на доц. д-р Диана Ковачева са фокусирани върху темата „Индивидът в международното право. Правосубектност на физическите лица в контекста на международното право за правата на човека и международното хуманитарно право“, публикация от издателска къща „Сиела“ през 2018 г. в обем от 414 стр., ISBN 978-954-28-2710-8.

Освен тази монография, доц. д-р Ковачева е представила още следните публикации:

- монографията „Националните институции за защита на правата на човека: международноправни стандарти и предизвикателства“, изд. на Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 2021, 240 стр., ISBN 978-619-245-146-2;
- 2 статии – Kovatcheva, D., Human rights protection in the European Union: Is the European ombudsman lagging behind?, Papers of BAS, Humanities and Social Sciences, Vol. 5, 2018, No. 1, стр. 103 – 113, ISSN 2367-6248 (печат), ISSN 2603-4832 (online) и Ковачева, Д., Европейски стандарти за независимост и свобода на изразяване на съдебната власт, сп. De Jure, 2/2018, стр. 195 - 201, ISSN 13142593 (печат), ISSN 2367-8410 (online), (индексирано и реферирано в ERIH PLUS и CEEOL);

- 2 студии - Ковачева, Д., Марин, Н., Правни проблеми и решения при сътрудничеството между националните омбудсмани в Югоизточна Европа, сп. Балканистичен форум, 2/2019, стр. 295 – 318, BALKANISTIC FORUM, Балканистичен форум/Международен университетски семинар за балканистични проучвания и специализации при Югозападен университет "Неофит Рилски" – Благоевград, ISSN 2535-1265 (online), индексирано в Web of Science, SCOPUS, ERIH PLUS (студията е в съавторство и е разделена с протокол между авторите: 50%:50%, авторската част на Д. Ковачева е от с. 301 до с. 318) и Ковачева, Д. Проверките за почтеност като част от борбата с корупцията и защитата на правата на човека: европейските стандарти и практиката на Европейския съд за правата на човека, сп. Правна мисъл, кн. 1/2018, стр. 59 – 81, ISSN 13107348

В становището си ще се спра по-подробно на представената монография „Индивидът в международното право. Международната правосубектност на физическите лица в контекста на международното право за защита на правата на човека и международното хуманитарно право“. Тя е добре структурирана и проследява хронологически основните проблеми, свързани с индивида като субект на международното право, същностните елементи на международната правосубектност на физическите лица и международноправните способности за защита при нарушения на права на физически лица.

Монографията съдържа увод, три основни глави, заключение, използвана литература и индекс. Обемът е 347 стр.

Бих искал още в самото начало да подчертая, че авторската идея – да анализира способността на индивида да упражнява своите процесуални права на международно ниво, има важно значение за утвърждаването на статуса на индивида като субект на международното право.

Разглеждайки динамиката на съвременните международни отношения, авторката подчертава, че физическите лица могат да упражняват своето право на защита като се явяват пред международни съдилища и подават жалби до международни конвенционни органи.

За мен представената монография е важна, актуална и с приноси моменти на само от научна, но от практическа гледна точка за сферата на професионалната дипломация. Тя нагледно представя авторовата идея по въпроса за използването на дипломатическата защита като механизъм за осигуряване на достъп на физически лица до международни съдилища.

Авторът е разгледал различни ситуации и практиката на различни съдилища – както например Международният съд на ООН, така и ЕСПЧ. Подобни анализи са особено сполучливи и актуални в контекста на науката за международното право и международните отношения, но и в контекста на огромните проблеми, породени от конфликтите в различни региони на света, включително и вследствие на войната в бивша Югославия.

Авторът много сполучливо е обединил няколко различни подпроблема, като ги и свързал логически и функционално в нова, вътрешно единна конструкция, касаеща трите основни елемента - индивидът като субект на международното право, същностните елементи на международната правосубектност на физическите лица и международноправните способности за защита при нарушения на правата на физическите лица.

Интересен и важен момент са тезите, развити в глава Втора, където е засегната наказателната отговорност на физическите лица и особено тезата, че *„Индивидите носят наказателна отговорност за неизпълнение на задължения, произтичащи от международното право и това задължение следва директно от международното право, без да е необходимо посредничеството на националното законодателство“* (стр. 199).

В тази посока е и практиката на международните трибунали, като например Международния наказателен трибунал за бивша Югославия (МНТБЮ), които пряко

прилагат нормите на международното право и физическите лица носят наказателна отговорност, която произтича директно от международните договори.

Важен момент е и анализът на ситуациите, при които, физическите лица, в качеството им на жертва, могат да търсят международноправна защита, но и да искат от държавата да предприеме мерки за ефективно разследване и наказателно преследване на извършителите на престъпления по международното право.

Тази проблематика може да бъде съотнесена с въпроса за разследването на военните престъпления на територията на бивша Югославия през периода 1992-1995 г. или т.нар. „престъпления срещу човечеството“. Трябва да признаем, че все още има неразкрити военни престъпления и особено на територията на Босна и Херцеговина, където продължават споровете за това в коя държава и от кои съдилища да се съдят военнопръстъпниците.

Все още не е решен и въпросът с безследно изчезналите жертви на конфликта. Тук се натъкваме на парадокси – в БиХ например има закон, според който на наказателно преследване са подложени лица, които се завръщат от участие във войната в Сирия и Ирак. Що са касае до военнопръстъпниците, които след срока на наказанието се завръщат от процесите пред МНТБЮ в Хага – те в повечето случаи са посрещани като герои в собствените си страни. Това е проблем, който раздвоява моралните ценности в тези общества и предизвиква много въпроси от правен, политически и друг характер.

Подобни процеси са показателни и за това, доколко реалистична е перспективата за европейска интеграция на страните от Западните Балкани. При положение, че най-важното условие за интеграцията е предварителното решаване на нерешените и спорни въпроси. Те трябва да бъдат решени ПРЕДИ процеса на интеграция, а не СЛЕД интеграцията.

Авторът сполучливо обобщава, че понастоящем водещата тенденция, е за „използване“ на международното правосъдие основно за най-тежките случаи на посегателства срещу правата на човека.

Въпреки това, тя обръща внимание, че тази тенденция в бъдеще, макар и бавно, би могла да се промени, поради ниското ниво на доверие на гражданите в националните им институции, включително съдилищата.

Интересни и актуални въпроси от гледна точка на науката за международното право и международните отношения са поставени и анализирани от автора и в Трета глава. Например – важен въпрос е този за възможностите за използване на механизмите за дипломатическа защита в контекста на защитата на основни права на физическите лица.

Авторът анализира подробно този въпрос, като обръща внимание, че понастоящем индивидът не може да задължи държавата да предяви иск срещу друга държава, която е нарушила негови основни права, и причините за това са основно политически, свързани с международните интереси и отношения между държавите.

От друга страна, в редките случаи, когато има подобни казуси, обезщетението, което се присъжда за вреди, които е претърпяло физическото лице, остават за държавата, именно защото Международният съд ги присъжда на нея. И това е съвсем естествено – индивидът не е процесуално легитимиран да предявява иски пред този съд, освен индиректно по силата на дипломатическа защита от държава. Това обаче го поставя в изключително неизгодна позиция. Затова авторът излиза с идеята тази практика да се промени.

Причината е, че в резултат на проведения процес на международно ниво, увреденото физическо лице остава без никаква компенсация за нарушените си права, а държавата, която е упражнила това право по силата на една фикция, получава компенсация за вреди, които тя реално не е претърпяла. Така, от една страна, тази концепция се основава на вече остарялото схващане, че индивидът е обект и няма никакви права по международното право, а от друга, се разминава с идеята за смисъла на поправяне на вредите. Нещо повече – тя се разминава и с идеята за справедливост и възстановяване на нарушения баланс.

Международният съд на ООН няма капацитет да се справи с хилядите жалби, с които биха го залели физическите лица от всички държави в света, но тук авторът справедливо поставя въпроса за намирането на баланс. И най-вече за укрепване на възможностите на националните съдилища да отстояват принципите на справедливост, безпристрастност и върховенство на правото, за да защитават ефективно основните права на човека.

Авторът не се притеснява и да изрази своя собствена позиция, като влиза в задочен диалог с други автори, което говори за развито ниво на творческа зрялост и същевременно за определени приноси моменти в изследването.

За съжаление е факт, че именно войните и конфликтите и тежките глобални нарушения на международното хуманитарно право, а не световните усилия за налагане на мир и сигурност, дават сериозен тласък на изследванията и усилията за регламентиране на статуса на физическите лица по международното право. Класическият аргумент, че физическите лица не са субекти на международното право, защото не участват в традиционните международни отношения, които се развиват между държави, вече е трудно защитим и аз споделям подобно гледище.

Споделям и гледната точка, че образуванията и лицата, различни от държави и международни организации, не следва да бъдат разглеждани като алтернативи на държавите или като опит държавите да бъдат изместени от полето на международното право като водещи субекти. Те просто имат своето самостоятелно място. Именно в този смисъл индивидът може да бъде определен като новият субект от 20 век.

Многообразието на международните отношения, свободата на придвижване, влиянието на глобалните комуникационни мрежи и технологиите дават възможности за възникването на нови „актьори“, които са доста по-нетрадиционни от физическите лица. Това биха могли да бъдат юридически лица, транснационалните регулаторни мрежи, транснационалните корпорации и дори носители на изкуствен интелект – те са посочени от автора като следващите „кандидати“ за място в системата на международното право. Трябва да признаем,

че търсенето на отговори на подобни въпроси, изисква висота и задълбоченост в научното изследване. То може да доведе до напълно нови и неочаквани изводи и заключения, а би могло да окаже и съществено влияние при вземането на управленски политически решения, не само в областта на международното наказателно правораздаване, но в такива сфери като сигурността и отбраната.

В увода и първа глава, авторът има 247 цитирания под линия, във втора глава – 295 цитирания, в трета глава и заключението – 244 цитирания или общо бележки и цитирания - 786. За написването на монографията са използвани както книги, периодични издания и монографични изследвания, така и интернет-източници и решения на международни съдилища и международни органи на български език, английски език, немски език и френски език.

Научните трудове на доц. д-р Диана Ковачева, както и постигнатите приноси моменти, напълно отговарят на законовите и нормативните изисквания, както и на съответните нормативни документи за заемане на академичната длъжност „професор“.

Давам изцяло положително становище, като препоръчвам на Научното жури и на Научния съвет на ИДП при БАН доц. д-р Диана Ковачева да бъде избрана за професор по обявената специалност „Международно право и международни отношения“.

Член на научното жури:

10.11.2021 г.

Доц. д-р Тодор Кобуров

STATEMENT

by Dr. Todor Kobourov - Associate Professor of International Law and International Relations at the Institute of the State and the Law at the Bulgarian academy of sciences

on the scientific works presented in the competition for the academic position "Professor" in the professional field 3.6 Law, scientific specialty "International Law and International Relations" by the candidate: Assoc. Prof. Dr. Diana Petrova Kovatcheva

The research interests of Assoc. Prof. Dr Diana Kovatcheva are focused on the topic "The individual in international law. Legal personality of individuals in the context of international human rights law and international humanitarian law ", published by Ciela Publishing House in 2018 in a volume of 414 pages, ISBN 978-954-28-2710-8.

In addition to this monograph, Assoc. Prof. Dr Kovatcheva has presented the following publications:

- the monograph "National Institutions for the Protection of Human Rights: International Legal Standards and Challenges", ed. of Academic Publishing House "Prof. Marin Drinov", 2021, 240 pages, ISBN 978-619-245-146-2;

- 2 studies - Kovatcheva, D., Human rights protection in the European Union: Is the European ombudsman lagging behind?, Papers of BAS, Humanities and Social Sciences, Vol. 5, 2018, no. 1, pp. 103 - 113, ISSN 2367-6248 (print), ISSN 2603-4832 (online) and Kovatcheva, D., European Standards for Independence and Freedom of Expression of the Judiciary, De Jure Review, 2/2018, pp. 195 - 201, ISSN 13142593 (print), ISSN 2367-8410 (online), (indexed and referenced in ERIH PLUS and CEEOL);

- 2 studies - Kovatcheva, D., Marin, N., Legal Problems and Solutions in the Cooperation between the National Ombudsmen in Southeast Europe, Balkan Forum, 2/2019, pp. 295 - 318, BALKANISTIC FORUM, Balkan Forum / International University seminar for Balkan studies and specializations at Southwestern University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, ISSN 2535-1265 (online), indexed in Web of Science, SCOPUS, ERIH PLUS (the study is co-

authored and divided by a protocol between the authors: 50%: 50%, the author's part of D. Kovatcheva is from p. 301 to p. 318) and Kovatcheva, D. Integrity checks as part of the fight against corruption and protection of human rights: European standards and the case law of the European Court of Human Rights, *Legal Theory Review*, Vol. 1/2018, pp. 59 - 81, ISSN 13107348.

In my statement I will dwell in more detail on the presented monograph "The Individual in International Law. The international legal personality of individuals in the context of international human rights law and international humanitarian law. " It is well structured and traces chronologically the main problems related to the individual as a subject of the international law, the essential elements of the international legal personality of individuals and international legal remedies for violations of the rights of individuals.

The monograph contains of an introduction, three main chapters, a conclusion, references and an index. The volume is of 347 pages.

I would first of all like to emphasize that the author's idea - to analyze the ability of the individuals to exercise their procedural rights at international level, is important in the context of the establishing the status of the individual as a subject of international law.

Examining the dynamics of the modern international relations, the author points out that individuals can exercise their right to defense by appearing before international courts and filing out complaints with international conventional bodies.

In my opinion, the presented monograph is important, relevant and with contributing moments not only from a scientific but from a practical point of view for the field of professional diplomacy. It clearly presents the author's idea on the issue of using the diplomatic protection as a mechanism for ensuring access of individuals to international courts.

The author has examined different cases and the practice of different courts - such as the UN International Court of Justice and the ECtHR. Such analyses are particularly successful and relevant not only in the context of the science of international law and international relations, but also in the context of the enormous problems posed by conflicts in various regions of the world, including as a result of the war in the former Yugoslavia.

The author has very successfully combined several different subproblems, connecting them logically and functionally in a new, internally unified construction concerning the three main elements - the individual as a subject of international law, the essential elements of

international legal personality of individuals and international legal remedies of the rights of individuals.

An interesting and important aspect of the monography are the theses developed in Chapter Two, where the criminal liability of individuals is subject to review and scientific analysis. I highly appreciate the thesis that *“Individuals are criminally liable for non-compliance with obligations under international law and these obligations follows directly from the international law without the mediation of national legislation”*(p. 199).

In this respect the practice of the international tribunals should be pointed out, for example the one of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY), which directly applies the norms of international law and individuals bear criminal responsibility, which derives directly from the international treaties.

Another important issue is the analysis of the situations in which individuals, as victims, can seek international legal protection, but also ask the state to take measures for effective investigation and prosecution of perpetrators of crimes under international law.

This issue can be related to the issue of the investigation of war crimes on the territory of the former Yugoslavia in the period 1992-1995 or the so-called "crimes against humanity." We must acknowledge that there are still unsolved war crimes, especially in Bosnia and Herzegovina, where disputes continue over which country and courts should prosecute war criminals.

The issue of the missing victims of the conflict is still unresolved. In this case we encounter paradoxes - in BiH, for example, there is a law according to which persons returning from participation in the war in Syria and Iraq are prosecuted. As for the war criminals who return from the trials before the ICTY in the Hague after the convictions - they are in most cases greeted as heroes in their own countries. This is a problem that divides moral values in these societies and raises many questions of a legal, political and other nature.

Such processes are indicative of how realistic the prospect of European integration of the countries of the Western Balkans is. Provided that the most important condition for integration is the preliminary resolution of unresolved and controversial issues. They must be resolved BEFORE the integration process, not AFTER integration.

The author successfully concludes that the current leading trend is for the "use" of international justice mainly for the most serious cases of human rights violations.

However, she points out that this trend could change in the future, albeit slowly, due to the low level of citizens' trust in their national institutions, including the courts.

Interesting and current issues, from the point of view of the science of international law and international relations, are posed and analyzed by the author in Chapter Three. For example, an important issue is the possibility of using diplomatic protection mechanisms in the context of the protection of fundamental rights of individuals.

The author analyzes this issue in detail, noting that at present an individual cannot oblige a state to bring an action against another state that has violated his fundamental rights, and the reasons for this are mainly political, related to international interests and the relations between states.

On the other hand, in the rare cases where there are such cases, the compensation awarded for damages suffered by the individual remains with the State, precisely because the International Court of Justice awards them to it. And this is quite natural - the individual has no procedural legitimacy to bring claims before this court, except indirectly by virtue of diplomatic protection by the state. However, this puts him in an extremely disadvantageous position. Therefore, the author comes up with the idea to change this practice.

The reason is that as a result of the international process, the individual whose rights are violated, is left without any compensation for the infringed rights, and the state, which has exercised this right by virtue of a fiction, receives compensation for damages that it has not actually suffered. Thus, on the one hand, this concept is based on the already outdated notion that the individual is an object and has no rights under international law, and on the other hand, it disagrees with the very essence of the reparation. Moreover, it disagrees with the idea of justice and restoration of the disturbed balance.

The UN International Court of Justice does not have the capacity to deal with the thousands of complaints that would be flooded by individuals from all over the world, but here the author rightly raises the question of finding a balance. And above all, to strengthen the capacity of national courts to uphold the principles of justice, impartiality and the rule of law in order to effectively protect fundamental human rights.

The author does not bother to express her own position by debating in absentia with other authors, which is a clear indication of a developed level of creative maturity and at the same time for the value of the contributions in the study.

It should be noted that it is wars and conflicts and grave global violations of international humanitarian law, rather than global efforts to impose peace and security, that give a serious impetus to research and efforts to regulate the status of individuals under international law. The classic argument that individuals are not subjects of international law because they do not participate in the traditional international relations that develop between states is already difficult to defend, and I share this view.

I also share the view that entities and individuals other than states and international organizations should not be seen as alternatives to states or as an attempt to displace states from the field of international law as leading actors. They just have their own place. It is in this sense that the individual can be defined as the new subject of the 20th century.

The diversity of international relations, freedom of movement, the influence of global communication networks and technology provide opportunities for the emergence of new "actors" who are much more unconventional than individuals. These could be legal entities, transnational regulatory networks, transnational corporations and even artificial intelligence carriers - they have been identified by the author as the next "candidates" for a place in the system of international law. We must recognize that the search for answers to such questions requires serious depth in the research. It can lead to completely new and unexpected conclusions, and could have a significant impact on policy-making management decisions, not only in the field of international criminal justice, but in areas such as security and defense.

In the introduction and the first chapter, the author has 247 citations, in the second chapter - 295 citations, in the third chapter and the conclusion - 244 citations or a total of notes and citations - 786. Both books, periodicals and monographs were used to write the monograph, as well as Internet sources and decisions of international courts and international bodies in Bulgarian, English, German and French.

The scientific works of Assoc. Prof. Dr. Diana Kovatcheva, as well as the achieved contribution moments, fully meet the legal and regulatory requirements, as well as the relevant regulatory documents for holding the academic position of "professor".

I give a completely positive opinion, recommending to the Scientific Jury and the Scientific Council of the Institute for the State and the Law at Bulgarian Academy of Sciences that Assoc. Prof. Dr. Diana Kovatcheva be elected Professor in the announced specialty "International Law and International Relations".

November 10, 2021

Member of the Scientific jury:

Assoc. Prof. Dr. Todor Kobourov